

Το Μέλλον της Ευρώπης:

Ανθεκτικότητα παρά τους κινδύνους

Η ευρωπαϊκή οικονομία, συνεχίζοντας την οικονομική της ανάκαμψη μετά τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, έρχεται αντιμέτωπη με πολλούς πιθανούς κινδύνους. Αν και οι τελευταίοι ποικίλουν, εμπίπτουν σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Η πρώτη αφορά σε ένα σύνολο κοινωνικών και πολιτικών πιέσεων που μονοπωλούν τα πρωτοσέλιδα των μέσων ενημέρωσης: ένα πιθανό «Brexit», η μεταναστευτική κρίση και η συνεχιζόμενη άνοδος των εθνικιστικών συναισθημάτων. Η δεύτερη αφορά στα οικονομικά ζητήματα που κάνουν έντονη την παρουσία τους εδώ και κάποια χρόνια: υψηλή ανεργία, χαμηλός πληθωρισμός και επίμονα χαμηλή οικονομική ανάπτυξη.

52%

ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ
ΤΗΣ ΕΕ ΕΙΝΑΙ
ΑΙΣΙΟΔΟΞΟΙ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Είναι εφικτή η ευημερία των επιχειρήσεων, εν μέσω αυτού του σκηνικού; Η Έρευνα IBR της Grant Thornton, μια τριμηνιαία έρευνα σε περισσότερες από 2.500 επιχειρήσεις σε 36 χώρες σε όλο τον κόσμο, θέτει μια σειρά από ερωτήματα σε επιχειρηματίες της Ευρώπης για να αποτυπώσει τις απόψεις τους για το περιβάλλον που έχει διαμορφωθεί.

Η έρευνά μας έδειξε ότι, παρά τον σύνθετο ιστό πιέσεων, οι προοπτικές της επιχειρηματικής κοινότητας παραμένουν ανθεκτικές. Παρατηρείται αισιοδοξία γύρω από την ικανότητα της οικονομίας να ξεπεράσει τις καταιγίδες. Υπάρχει σταθερότητα κατά τους τελευταίους μήνες, ενώ η υποστήριξη προς το ευρωπαϊκό «σχέδιο» παραμένει, σε μεγάλο βαθμό, ισχυρή. Ωστόσο, οι επιχειρήσεις αναφέρουν αδύναμα χρηματοοικονομικά μεγέθη, όπως χαμηλό πληθωρισμό, υψηλή ανεργία και χαμηλή οικονομική ανάπτυξη, ως μεγάλες απειλές για την οικονομική σταθερότητα. Επιπλέον, εάν το καλοκαίρι του 2016 αποφασιστεί στις κάλπες η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και επιβεβαιωθεί η πρόβλεψη για αύξηση της ροής των μεταναστών, η εμπιστοσύνη των επιχειρήσεων μπορεί να αντιμετωπίσει την πιο σημαντική δοκιμασία των τελευταίων ετών.

Βασίλης Καζάς
Managing Partner,
Grant Thornton Greece

Οι επιχειρηματίες παραμένουν αισιόδοξοι ενόψει των απειλών

Η έρευνα IBR διαπιστώνει ότι το 34% των επιχειρηματιών στην ΕΕ είναι πιο αισιόδοξοι από απαισιόδοξοι (καθαρό ποσοστό 34%)* κατά το πρώτο τρίμηνο (Q1) του 2016.

Παρά τους κινδύνους που απειλούν να αποσταθεροποιήσουν την οικονομία, υπάρχει αξιοσημείωτη συνέπεια με τα προηγούμενα τρίμηνα: (καθαρό ποσοστό εμπιστοσύνης 38% στο 3^ο και 4^ο τρίμηνο του 2015, το οποίο είναι υψηλότερο από το 26% που είχε καταγραφεί σε παγκόσμιο επίπεδο το 1^ο τρίμηνο και αντίστοιχο με εκείνο που σημειώθηκε πριν την οικονομική κρίση.

Οι προσδοκίες για αύξηση της απασχόλησης μεταξύ των επιχειρήσεων της ΕΕ έχουν, επίσης, παραμείνει σε μεγάλο βαθμό σταθερές κατά τη διάρκεια των τελευταίων τεσσάρων τριμήνων (25%, 30%, 26% και 22% αντίστοιχα).

Η ανθεκτικότητα που παρατηρείται βασίζεται στην άνοδο του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) σε οικονομίες που έχουν πληγεί περισσότερο από την οικονομική κρίση, οι οποίες τώρα επιστρέφουν στην ανάπτυξη. Το

Intelligence Unit του Economist κάνει εκτίμηση για αύξηση του ΑΕΠ στην Ιταλία (0,9%), στην Ισπανία (2,8%) και στην Ελλάδα (1,4%) το 2016.

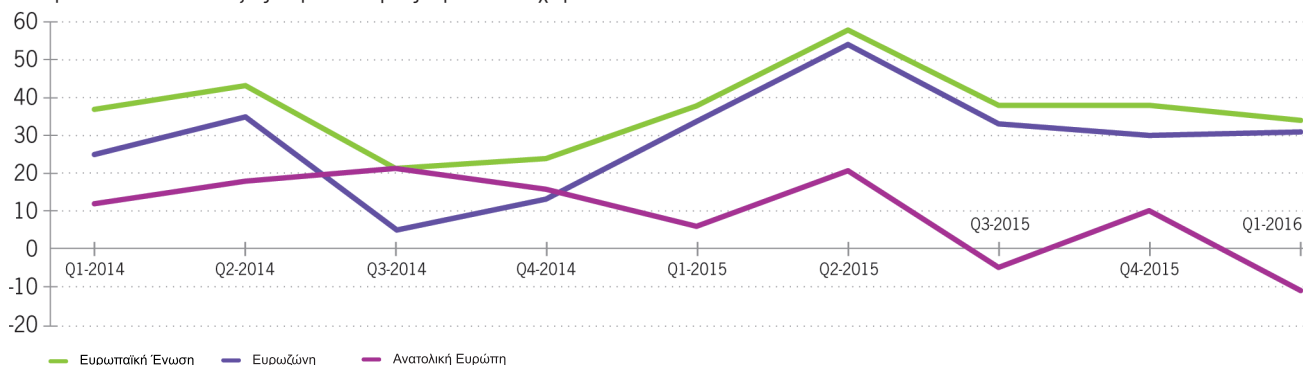
Τα δεδομένα της έρευνας αποκαλύπτουν, επίσης, ότι επτά στους δέκα επιχειρηματίες της ευρωζώνης θεωρούν ότι τα μέτρα τόνωσης της οικονομίας από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), συμπεριλαμβανομένης της ποσοτικής χαλάρωσης, είχαν θετικό αντίκτυπο.

Παρ' όλα αυτά, το επίπεδο εμπιστοσύνης δεν είναι το ίδιο σε όλες τις χώρες. Το καθαρό ποσοστό αισιοδοξίας των επιχειρηματιών της Ανατολικής Ευρώπης ανέρχεται σε -11% το 1^ο τρίμηνο του 2016, σε σύγκριση με το 34% στην ΕΕ. Εν τω μεταξύ, στο Ηνωμένο Βασίλειο, το ποσοστό αισιοδοξίας μειώθηκε από 73% σε μόλις 44% το 1^ο τρίμηνο, καθώς το δημοψήφισμα για την παραμονή ή όχι στην ΕΕ έρχεται στο προσκήνιο.

Η πτώση του ποσοστού εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων στο Ηνωμένο Βασίλειο αποτελεί, κατά κάποιον τρόπο, ειδική περίπτωση, δεδομένου ότι τα βασικά μεγέθη της οικονομίας του Ηνωμένου Βασιλείου είναι αρκετά ισχυρά. Τα επιτόκια, ο πληθωρισμός και η ανεργία παραμένουν σχετικά χαμηλά, οι τράπεζες εμφανίζουν ισχυρή κεφαλαιακή επάρκεια και οι εταιρείες διατηρούν υψηλό επίπεδο ρευστότητας. Ωστόσο, είναι σαφές ότι η αβεβαιότητα γύρω από το Brexit και τα γεωπολιτικά ζητήματα που αντιμετωπίζει η χώρα, υπονομεύουν την επιχειρηματική εμπιστοσύνη.

Robert Hannah, COO,
Grant Thornton UK LLP

Καθαρό ποσοστό αισιοδοξίας - Ομαδοποιήσεις ευρωπαϊκών χωρών

Πηγή: Έρευνα IBR Grant Thornton 2016

Οι ελληνικές επιχειρήσεις ανέφεραν τον χαμηλό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης (28%) και την υψηλή ανεργία (26%) ως τις κυριότερες απειλές για τη σταθερότητα της οικονομίας στην ΕΕ. Επιπλέον, χαρακτηριστική είναι η δυσχέρεια που αντιμετωπίζουν οι Έλληνες επιχειρηματίες στη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους, με το 60% των ερωτηθέντων να αναφέρει ότι η πρόσβαση σε πηγές χρηματοδότησης έγινε ακόμα πιο δύσκολη κατά τους 12 τελευταίους μήνες.

*Το καθαρό ποσοστό αισιοδοξίας υπολογίζεται ως το ποσοστό των αισιόδοξων μείον το ποσοστό των απαισιόδοξων

Οι επιχειρήσεις είναι αισιόδοξες ότι οι οικονομικές και πολιτικές προκλήσεις μπορούν, προς το παρόν, να αντιμετωπιστούν

Ρωτήσαμε τους Ευρωπαίους επιχειρηματίες ποιες αναγνώρισαν ως τις μεγαλύτερες απειλές για την οικονομική σταθερότητα της ΕΕ.

Η μεγαλύτερη ανησυχία των επιχειρηματιών της Ευρωζώνης, σύμφωνα με το 25% των ερωτηθέντων, είναι ο χαμηλός ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης, κάτι που αντηχεί και στις πρόσφατες ανησυχίες του ΔΝΤ. Ενώ η ανάπτυξη έχει επιστρέψει σε πολλές οικονομίες, ο ρυθμός συνολικά παραμένει χαμηλός. Η δεύτερη μεγαλύτερη ανησυχία, σύμφωνα με το 20% των επιχειρηματιών της Ευρωζώνης, είναι τα υψηλά ποσοστά ανεργίας.

Ωστόσο, σύμφωνα με τους επιχειρηματίες της Ευρωζώνης, ο αποπληθωρισμός (13%), η μετανάστευση προς την ΕΕ (10%) και η άνοδος των εθνικιστικών κομμάτων (12%) θεωρούνται λιγότερα ανησυχητικά ζητήματα, παρόλο που μονοπωλούν τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων. Οι επιχειρηματίες θεωρούν τα προαναφερθέντα ζητήματα ως προσωρινές προκλήσεις, όμοιες με τις προκλήσεις που η Ευρώπη έχει ξαναδεί στο παρελθόν. Οι θεμελιώδεις και μακροχρόνιες μακροοικονομικές προκλήσεις αποτελούν ζητήματα που

απασχολούν τις επιχειρήσεις περισσότερο.

Παρά τις ανησυχίες που σχετίζονται με το ρυθμό ανάπτυξης και την ανεργία, οι επιχειρήσεις στην Ευρώπη εμφανίζονται βέβαιες ότι οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής έχουν τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις. Για παράδειγμα, τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η ανταπόκριση στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ υπήρξε εξαιρετικά θετική.

Με το βλέμμα στους επόμενους μήνες, είναι σαφές ότι τα ποσοστά εμπιστοσύνης και ανθεκτικότητας που παρουσιάζει η επιχειρηματική κοινότητα, δεν μπορούν να θεωρηθούν δεδομένα. Το καλοκαίρι θα μπορούσε να συνοδευτεί από αυξημένη ροή μεταναστών προς την ΕΕ, το οποίο θα αποτελέσει μια δοκιμασία για τις αντοχές των επιχειρήσεων. Επιπρόσθετα, δεσποζουσας σημασίας είναι το δημοψήφισμα για την παραμονή του Ηνωμένου Βασιλείου στην ΕΕ. Με τις τρέχουσες δημοσκοπήσεις να

υποδηλώνουν ότι το αποτέλεσμα είναι αμφίροπο, το Brexit αποτελεί, όντως, πιθανό ενδεχόμενο. Οι επιχειρήσεις αναγνωρίζουν ότι πιθανή έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ, θα έχει οικονομικές επιπτώσεις. Σχεδόν οκτώ στους δέκα επιχειρηματίες της Ευρωζώνης με τους οποίους μιλήσαμε, αναγνωρίζουν ότι η ΕΕ θα μπορούσε να επηρεαστεί αρνητικά από την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου.

Η Janet Yellen, Πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ, έχει υπαινιχθεί ότι εξαιτίας ενός πιθανού Brexit, οι αυξήσεις των επιτοκίων στις ΗΠΑ θα μπορούσαν να επιβραδυνθούν ή και να καθυστερήσουν περαιτέρω, γεγονός που θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στην αποτελεσματικότητα της υπάρχουσας πολιτικής της ΕΚΤ για την αποδυνάμωση του ευρώ έναντι των άλλων νομισμάτων, σε μια προσπάθεια να εκκινήσει την ανάπτυξη της οικονομίας.

Ποια είναι η μεγαλύτερη απειλή για την οικονομική σταθερότητα της ΕΕ;

Πηγή: Έρευνα IBR Grant Thornton 2016

Οι γερμανικές επιχειρήσεις εμφανίζονται ελαφρώς αισιόδοξες ότι το πρόγραμμα της ΕΚΤ θα πυροδοτήσει την ανάπτυξη και τις επενδύσεις σε μεγάλες αγορές στην ΕΕ, ενώ οι προσδοκίες τους για βελτίωση των εξαγωγών και της κερδοφορίας κατά τη διάρκεια του έτους παρουσιάζονται αυξημένες.

Joachim Riese,
CEO,
Warth & Klein
Grant Thornton AG

Η άποψη των Ελλήνων επιχειρηματιών

Στα πλαίσια της διεθνούς έρευνας IBR, οι ελληνικές επιχειρήσεις ανέφεραν τον χαμηλό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης (28%) και την υψηλή ανεργία (26%) ως τις κυριότερες απειλές για τη σταθερότητα της οικονομίας στην ΕΕ. Επιπλέον, χαρακτηριστική είναι η δυσχέρεια που αντιμετωπίζουν οι Έλληνες επιχειρηματίες στη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους, με το 60% των ερωτηθέντων να αναφέρει ότι η πρόσβαση σε πηγές χρηματοδότησης έγινε ακόμα πιο δύσκολη κατά τους 12 τελευταίους μήνες.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απαντήσεις των Ελλήνων επιχειρηματιών όσον αφορά στον αντίκτυπο που θα είχε ενδεχόμενη αποχώρηση της Ελλάδας από την Ευρωζώνη. Το ποσοστό των Ελλήνων ερωτηθέντων που θεωρούν ότι η έξοδος της Ελλάδας από την ΕΕ θα είχε αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομία της ευρωζώνης ανήλθε σε 58%, ποσοστό μεγαλύτερο από το μέσο όρο των επιχειρηματιών της ευρωζώνης (55%) και μικρότερο από εκείνο των Γερμανών ομολόγων τους (66%). Τέλος, η

πλειοψηφία των Ελλήνων επιχειρηματιών (38%) συμφωνεί με εκείνους της ευρωζώνης (33%), θεωρώντας πως η πολιτική επενδύσεων της ΕΕ θα έπρεπε να επικεντρωθεί στη στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν τη δυνατότητα να παρουσιάσουν ισχυρές προοπτικές ανάπτυξης.

Προτάσεις για τις επιχειρήσεις

Μέχρι στιγμής, οι επιχειρηματίες σε όλη την Ευρώπη δε φαίνεται να έχουν αφήσει την «βροχή» των απειλών για την οικονομική σταθερότητα να επηρεάσει δραματικά τις προοπτικές και την αισιοδοξία τους.

Ωστόσο, οι επιχειρήσεις αναγνωρίζουν ότι ο συνεχώς χαμηλός ρυθμός ανάπτυξης, η υψηλή ανεργία και το σοκ ενός Brexit, θα μπορούσαν να αποτελέσουν παράγοντες αποσταθεροποίησης στο εγγύς μέλλον, σε περίπτωση που δεν αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά. Στο παρελθόν έχουν παρατηρηθεί μεταστροφές του κλίματος αισιοδοξίας υπό το πρίσμα οικονομικών πιέσεων, για παράδειγμα στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού το περασμένο έτος, καθώς οι ανησυχίες για την επιβράδυνση της ανάπτυξης στην Κίνα ήταν έκδηλες.

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι παράγοντες που θα μπορούσαν να αποσταθεροποιήσουν την ευρωπαϊκή οικονομία – χαμηλός ρυθμός ανάπτυξης, υψηλή ανεργία, αποπληθωρισμός και επίπεδο εθνικού χρέους - αποτελούν παράγοντες εκτός του ελέγχου των επιχειρήσεων. Η λήψη μέτρων από τις επιχειρήσεις θα τους επιτρέψει να διασφαλίσουν την προστασία τους από ενδεχόμενη επιδείνωση των παραπάνω

εξωτερικών παραγόντων.

Η λήψη μέτρων από τις επιχειρήσεις περιλαμβάνει την επανεξέταση των σχεδίων έκτακτης ανάγκης ώστε να επιβεβαιωθεί ότι αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά οι παράγοντες οι οποίοι αποτελούν τις σημαντικότερες απειλές για τις επιχειρήσεις. Στο πλαίσιο της επανεξέτασης των σχεδίων έκτακτης ανάγκης, οι επιχειρήσεις μπορούν να προχωρήσουν στην αξιολόγηση των αλυσίδων εφοδιασμού για τον εντοπισμό τυχόν σημείων που μπορεί να είναι ιδιαίτερα ευάλωτα σε ενδεχόμενη επιδείνωση των οικονομικών συνθηκών.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, οι προσδοκίες των επιχειρήσεων για επενδύσεις σε νέες εγκαταστάσεις και εξοπλισμό, καθώς και τα σχέδιά τους για εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, έχουν παραμείνει σχετικά σταθερές, παρά την περίοδο αβεβαιότητας που διανύουμε. Η σταθερότητα αποτελεί ενθαρρυντικό σημάδι, αλλά με το ενδεχόμενο της

**ΜΕ ΤΗ ΛΗΨΗ ΤΩΝ
ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ
ΘΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΤΕΙ Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

αύξησης των οικονομικών πιέσεων, η επανεξέταση των υφισταμένων λειτουργιών της επιχείρησης και η λήψη μέτρων ώστε η ανθεκτικότητά της να οικοδομηθεί σε σταθερές βάσεις, θα μπορούσε να εξασφαλίσει τη βιωσιμότητα των προσδοκιών αυτών κατά τους επόμενους μήνες.

Επισκεφθείτε μας στη διεύθυνση www.grant-thornton.gr